

**АДМІНІСТРАТИВНА СКАРГА
ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА СУБ'ЄКТІВ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСКАРЖЕННЯ
РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ**

Владислав Володимирович РЕВА,
*аспірант Відкритого міжнародного
університету розвитку
людини «Україна»*
<https://orcid.org/0000-0002-5336-097X>

Одним із способів правового захисту особи у відносинах з митними органами є інститут адміністративного оскарження, завданням якого є повне і своєчасне запобігання та усунення будь-яких порушень законності й дисципліни в діяльності зазначених суб'єктів публічної адміністрації. В основу адміністративного оскарження покладена скарга на рішення, дії чи бездіяльність митних органів, їх посадових осіб чи інших працівників. Її можна розглядати у двох аспектах: по-перше, як інформацію щодо відомостей про порушення суб'єктами владних повноважень вимог законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів; по-друге, як метод захисту прав та законних інтересів громадян [1, с. 147].

Розглядаючи позиції науковців, присвячених дослідженню інституту адміністративного оскарження, можна стверджувати, що серед останніх не спостерігається суттєвих розбіжностей щодо визначення терміну «скарга». Так, Д. В. Лученко, вважає, що адміністративна скарга, поряд із адміністративним позовом, становить різновид процесуальної форми захисту прав фізичних і юридичних осіб у адміністративно-правових відносинах та один із засобів оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень [2, с. 292]. Досить своєрідною щодо визначення поняття «скарга» є позиція Ю. М. Козлова, який розглядає скаргу як звернення до державного органу, органів місцевого самоврядування, недержавних

організацій, до посадових осіб у зв'язку з порушеннями прав чи законних інтересів самого громадянина, інших осіб або суспільних інтересів. При цьому скарга, на його думку є однією з форм заяви [3, с. 133]. Відповідно до статті 3 Закону України «Про звернення громадян», заява - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності ...а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо. Під скаргою законодавець розуміє - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб [4]. Тобто, виходячи з самих визначень можна стверджувати, що метою подання заяви є прохання заявника про сприяння в реалізації прав, законних інтересів чи обов'язків. Скарга ж подається виключно за наявності реального чи уявного порушення прав і законних інтересів фізичної чи юридичної особи з метою їх захисту і поновлення. Таким чином, головним критерієм розмежування вищевказаних понять є наявність чи відсутність суперечки між суб'єктами адміністративно-правових відносин, і, відповідно, саме «скарга» і виступає засобом вирішення спору між ними.

Окрім того, у юридичній літературі неодноразово висловлювалась пропозиція щодо заміни терміну «адміністративна скарга» на «адміністративний позов». І. Картузова та А. Осадчий, вказуючи, що порядок розгляду скарг громадян відповідно до Закону України «Про звернення громадян» за своєю суттю є позовним, зазначають «вживання законодавцем терміну «скарга» у актах, якими врегульовано порядок розгляду адміністративних спорів, має скоріше традиційний характер, а у сучасній правовій державі для захисту своїх прав громадянин «озброєний» адміністративним позовом» [5, с. 83]. На погляд інших вчених, котрі процесуальну форму розгляду спорів

визначають як позовну лише за обов'язкової наявності сторін спору, уповноваженого суб'єкта вирішення спору та передбачає змагальність і рівноправність сторін, при цьому, принцип змагальності характеризується двома складовими: по-перше, можливість всім учасникам певної справи обстоювати свої (також і через представництво) права та законні інтереси, свою позицію у справі [6, с. 626]; по-друге, кожна із сторін повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог та заперечень [7]. В той же час чинне законодавство, що передбачає можливість та процедуру адміністративного оскарження взагалі не визначає суб'єкта владних повноважень рішення чи дії якого оскаржуються як учасника справи, і, відповідно не покладає на нього обов'язку щодо доказування своєї правової позиції, а також адміністративна справа за скаргою може вирішуватись і без безпосередньої участі самого суб'єкта звернення. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про звернення громадян» орган державної влади чи інший суб'єкт, який у межах своєї компетенції здійснює розгляд скарг громадян зобов'язаний, але виключно «на прохання громадянина» запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу.

І, нарешті, відмінності між вказаними поняттями можна виявити і шляхом проведення аналізу їх змісту. У загальному вигляді, позов розглядається як вимога позивача до відповідача, звернена через суд першої інстанції про захист своїх прав чи законних інтересів, що здійснюється у певній, визначеній законом процесуальній формі [8, с. 254]. Тобто, обов'язковою ознакою позову є звернена через суд вимога однієї сторони спірних правовідносин (позивача) до іншої (відповідача), яка адресується не органу, котрий вирішує спір, а саме стороні спірних правовідносин. Крім того, доказом того, що дані поняття є відмінними, свідчить і той факт, що адміністративне законодавство завжди передбачає для суб'єкта звернення два шляхи вирішення спору: подання скарги до суб'єкта публічної адміністрації в порядку підлеглості; подання позову до суду. Так, відповідно до частини 1, статті 29 Митного кодексу України рішення, дії або бездіяльність митних органів або їх посадових осіб можуть бути оскар-

жені безпосередньо до суду в порядку, визначеному законом [9], навіть якщо вже було подано скаргу до відповідного органу, але у разі, відкриття провадження у справі судом, розгляд скарги органом (посадовою особою) вищого рівня припиняється.

Повертаючись до питання визначення поняття «скарга», досить цікавим є визначення М. Д. Загряцкова, котрий вважав, що адміністративна скарга – це відкрите звернення зацікавленої особи до ієрархічно вищих органів адміністративної влади з метою зміни чи знищення невірною розпорядження або недоліку з мотивів його недостатньої обґрунтованості [10, с. 59]. Однак, недоліком даного визначення є те, що науковець до суб'єкта звернення відносить виключно зацікавлену особу, тобто особу чиї права чи інтереси безпосередньо порушені, виключаючи інших суб'єктів, які можуть звертатися через реалізацію функції представництва.

Викладене дозволяє виділити наступні ознаки, що характеризують скаргу: є правовим засобом захисту суб'єктивних прав, свобод та законних інтересів кожної особи; заснована на законі; містить вимоги про усунення порушень прав, свобод та законних інтересів, висунуті до відповідного суб'єкта владних повноважень; може бути висловлена як в усній, так і письмовій формі; подача скарги – дії, направлені на недопущення порушень та поновлення порушених прав і законних інтересів.

Отже, адміністративна скарга як форма реалізації права суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів це - обґрунтоване законом звернення фізичної чи юридичної особи до митного органу (його посадової особи), уповноваженого на розгляд звернень відповідної категорії з вимогою захисту та поновлення прав і законних інтересів у сфері митної справи.

Список використаних джерел:

1. Лошицький М. В. Адміністративне оскарження як спосіб захисту прав громадян у діяльності органів публічної адміністрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 31. Т. 2. С. 146-150.

2. Лученко Д. В. Скарга як процесуальна форма правозахисту в адміністративно-правових відносинах. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. № 1 (16) 2014. С. 286–293.
3. Административное право. Под ред. Ю. М. Козлова и Л. Л. Попова. М.: Юрист, 1999. С. 133.
4. Про звернення громадян : Закон України № 393/96-ВР від 2 жовтня 1996 року. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96>
5. Картузова І., Осадчий А. До проблеми позову в адміністративному процесі. *Право України*. 2003. № 7. С. 82 - 87.
6. *Юридична енциклопедія* / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України / Ю.С. Шемшученко (ред.). К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998. К., 1999. Т. 2. С. 626.
7. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України № 2747-IV від 6 липня 2005 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
8. Зейкан Я.П. Адвокат: Цивільні справи : методичні поради. Х.: Видавництво «Світ книг»; К. : «ВД «ДАКОР», 2012. 688 с.
9. Митний кодекс України : Закон України № 4495-VI від 13 березня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
10. Загряцков М. Д. Административная юстиция и право жалобы в теории и законодательстве. М.: Издательство «Право и жизнь», 1924. 96 с.